

Rode Kruis zorgde voor briefformulieren die, na in Berlijn bij het *Deutsche Rote Kreuz* gecensureerd te zijn, contact mogelijk maakten; voorts moesten van de zomer af ook hulppakketten gereedgemaakt worden voor Nederlanders die zich in krijgsgevangenschap of in gijzeling bevonden. Dat alles vergde uitbreiding van personeel. En er was niet genoeg leiding! Spoedig kwamen er klachten bij het college van secretarissen-generaal dat de zaak niet goed liep. Er werden twee maatregelen genomen. Onder druk van het college stelde Donker Curtius zijn functie ter beschikking; hij werd in september '40 opgevolgd door een beroepsmilitair, kolonel H. H. Thoden van Velzen, laatstelijk hoofd van de étappe- en verkeersdienst op Winkelmans Algemeen Hoofdkwartier, en voorts werd het Rode Kruis na veel vijven en zessen begin '41 aan Defensie onttrokken en onder Sociale Zaken geplaatst¹; de directeur-generaal van de volksgezondheid, dr. C. van den Berg, werd nu tweede ondervoorzitter.

Er was toen al gebleken dat de meeste leden van het dagelijks bestuur gevoelig waren voor Duitse pressie. Ondanks het protest van baron van Tuyll van Serooskerken van Zuylen (een principieel man van wie wij in ons vorige deel vermeldden dat hij naar aanleiding van de Ariërverklaring in oktober '40 zijn functie als gedeputeerde neerlegde) had het bestuur zich bereid verklaard, een in opdracht van de Duitsers door twee marine-officieren georganiseerde Nederlandse Zeereddingsdienst onder verantwoordelijkheid van het Rode Kruis te laten werken. Het stond allerminst vast dat men op de vaartuigen van die dienst voldoende controle kon uitoefenen (het personeel van het loodswezen had *en bloc* geweigerd, zich te laten aanmonsteren) en men wist niet eens of het Rode-Kruis-karakter van de dienst door de Engelse regering erkend zou worden; die erkenning kwam inderdaad nimmer binnen.

Van het neutrale Nederland uit had het Rode Kruis in de eerste wereldoorlog op tal van wijzen humanitaire hulp verleend aan de oorlogvoerende partijen. Zo had het ook, toen Nederland nog neutraal was, begin '40 besloten tot het zenden van een 'ambulance' (eigenlijk een kleine mobiele medische eenheid) naar Finland en die ambulance was inderdaad, zij het dat Finland toen de strijd al gestaakt had, eind maart '40 vertrokken; ze keerde in september terug.

Op 10 juli '41 nu, de dag waarop de oprichting van het Vrijwilligerslegioen bekend gemaakt werd, verscheen in *De Waag* een artikel van een Haarlemse oogarts die bepleitte dat het Rode Kruis hulp zou verlenen bij het zenden van één of meer van dergelijke 'ambulances' naar het oostelijk

¹ VO 44/41 (*Verordeningenblad*, 1941, p. 187).